

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора

Євдокимової Наталі Олексіївни на дисертацію

Підбуцької Ніни Вікторівни

«ПСИХОЛОГІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук

у спеціалізовану вчену раду Д.41.053.03

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені

К.Д. Ушинського

зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Представлена до захисту дисертація вміщує у фокус уваги професію інженера, який повинен ефективно вирішувати професійні задачі, спрямовані на ефективну реалізацію державної політики у різних галузях національної економіки та промисловості, що актуалізує становлення інженера як суб'єкта майбутньої професійної діяльності. Актуальність проведеного дослідження обумовлена насамперед тим, що соціальне замовлення на сучасного інженера та значні очікування щодо нього з боку суспільства висувають високі вимоги до якості його професійної підготовки, вимагають розуміння внутрішніх, змістовних процесів становлення його професійної суб'єктності.

Крім того, нагальність розробки проблеми професіоналізму викликана значним інтересом з боку наукової спільноти щодо систематизації та узагальнення існуючих у різних галузях психології підходів до розуміння цього феномену; потребою у побудові концепції становлення професіоналізму, пошуку його психологічних закономірностей, детермінант тощо.

Наразі професійні завдання технічної галузі, які потрібно вирішити майбутньому інженеру, вирізняються нетиповістю, швидкістю розв'язання,

соціальною спрямованістю. Успішне їх виконання та, відповідно, прояв високого рівня професіоналізму вимагає не тільки технічної грамотності, володіння конкретними технологічними прийомами, а й відповідних психологічних та особистісних характеристик суб'єкта інженерної діяльності, необхідних для створення конкурентоспроможного та привабливого продукту, а отже, потребує адекватних соціальних навичок та компетенцій, професійної свідомості, ідентичності, внутрішньої вмотивованості на самовдосконалення у професійній сфері. Власне ці особливості професії обумовлюють важливість успішного формування майбутнього фахівця як суб'єкта професійної діяльності.

Цікавість дослідниці до проблеми формування майбутнього фахівця можна розглядати як своєчасну реакцію на зміни у соціумі, на нові вимоги до спеціалістів, які покликані дбати про соціально-економічний розвиток держави. Актуальність дослідження розвитку суб'єкта інженерної діяльності зокрема значно зростає у зв'язку зі змінами в системі освіти України, підвищенням рівня вимог до професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців.

У сучасній психологічній науці наразі немає досліджень, які б базувались власне на психологічному підході до становлення майбутнього фахівця як суб'єкта інженерної діяльності.

Отже, тема дисертаційного дослідження Н.В.Підбуцької «Психологія становлення професіоналізму майбутніх інженерів» вирізняється високим ступенем як суспільної, так і власне наукової актуальності.

Дисертаційне дослідження проводилось відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Затребуваними виявились також конкретні результати наукової роботи дисертантки, впроваджені під час здійснення учбово-професійної діяльності та її психологічного супроводу тощо.

Авторка переконливо обґрунтувала актуальність обраної теми, чітко окреслила об'єкт та предмет дослідження, вичерпно сформулювала мету та відповідні завдання.

Ретельно здійснена пошуково-бібліографічна робота забезпечила теоретичне підґрунтя дисертаційної роботи, не залишивши поза увагою жодного зі значущих досліджень цієї проблеми.

Дослідниця ставила перед собою амбітну мету – визначити соціально-психологічні особливості та специфіку інженерної діяльності відповідно до її структури, дослідити складові та психологічні предиктори професіоналізму майбутнього інженера, розробити й апробувати психолого-педагогічну програму становлення професіоналізму майбутніх інженерів на етапі професійної підготовки. Отримані результати дослідження свідчать про успішне досягнення цієї мети.

З великою увагою дисертантка поставилась до розгляду психологічних предикторів професіоналізму, наявність та достатній рівень розвитку яких є необхідним для успішного виконання майбутніх професійних задач інженера. Н.В.Підбуцька достатньо переконливо обґрунтовує специфіку становлення майбутнього фахівця як суб'єкта інженерної діяльності та розкриває механізми цього становлення.

Авторкою розроблено модель психологічної структури професіоналізму студентів інженерних спеціальностей, визначено психологічні детермінанти становлення професіоналізму студентів-інженерів впродовж професійної підготовки. Це свідчить про високий ступінь наукової новизни здійсненого дослідження.

Слід відзначити, що теоретичні узагальнення авторки знаходять у роботі своє емпіричне підтвердження, а висунуті гіпотези перевіряються експериментально.

Аналіз дисертаційного дослідження Н.В.Підбуцької дозволяє зробити висновок про обґрунтованість вивчення поставленої проблеми, високий науковий і професійний рівень дисертантки. Всі розділи

дисертаційного дослідження представлені системно, у логічній послідовності і взаємній узгодженості. Робота характеризується широтою аналізу проблеми, чіткою структурою, доведеністю наукових аргументів.

Не дивлячись на безумовні переваги роботи, у нас є низка зауважень і побажань.

1. Відповідно до проблематики становлення професіоналізму дисертантка визначила предметом теоретичної рефлексії різноманітні підходи та концепції, як от системно-генетичний, діяльнісний, особистісно-орієнтований та ін., наголошуючи, що невирішеними залишаються питання психологічного змісту, закономірностей, механізмів та психологічних основ становлення професіоналізму впродовж етапу професійної підготовки у технічному вищому навчальному закладі, про те не зазначила, як ці питання розглядаються у кожному з підходів.

2. Виникають певні питання щодо структурування роботи. Наприклад, емпіричні дані, наведені у п.1.3, 3.3 дисертаційної роботи, логічно б було віднести до розд.4, у якому представлено результати емпіричного дослідження феномену професіоналізму.

3. Психологічними механізмами становлення професіоналізму майбутніх інженерів дисертантка визначила механізми ідентифікації, рефлексії, самодетермінації та саморозвитку, проте ці механізми, з нашої точки зору, не повністю відображають механізми власне інженерної діяльності.

4. При проведенні емпіричного дослідження психологічних предикторів професіоналізму студентів інженерних спеціальностей авторка залишила поза увагою дослідження соціального смислу професійної діяльності та включення студентами професійної діяльності у їх життєве планування.

5. У розд.5 (п.5.1.) зміст програми становлення професіоналізму студентів-інженерів представлено в дещо згорнутому вигляді.

Наведені зауваження не знижують суттєво високої позитивної оцінки, на яку заслуговує дисертація.

З огляду на сказане, можна стверджувати, що дисертація Підбуцької Ніни Вікторівни «Психологія становлення професіоналізму майбутніх інженерів» за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною, актуальністю та практичним значенням цілком відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри психології

ДВНЗ «Ужгородський національний

університет»

Н.О. Євдокимова

